

Nr. 3198/C/4669/III-5/2014 februarie 2015

PDV expediat la Înalta Curte de Casație și Justiție la 09 februarie 2015

Doamnei
judecător dr. Livia Doina STANCIU
PREȘEDINTELE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

Cu referire la adresa nr. 17/1/2014/HP/C din 19 decembrie 2014 a Înaltei Curți de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, vă transmit alăturat **punctul de vedere formulat de Ministerul Public** în problema de drept care formează obiectul dosarului cu același număr, cu **termen de judecată la data de 16 martie 2015**, privind sesizarea prin care Curtea de Apel București solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile asupra următoarelor chestiuni de drept:

„1. Dacă, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 26 alin. (3) din Legea nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate abuziv în perioada 6 martie 1945 – 22 decembrie 1989, republicată și a art. 33 alin. (1) din Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România, instanța de judecată poate fi sesizată, după intrarea în vigoare a Legii nr. 165/2013, dar anterior împlinirii termenelor instituite prin art. 33 alin. (1) din această lege, cu o cerere de soluționare pe fond a notificării persoanei îndreptățite, notificare nesoluționată de către unitatea deținătoare sau dacă această cerere este prematură, dat fiind că este formulată anterior împlinirii termenelor astfel instituite prin art. 33 din Legea nr. 165/2013 ?

2. Dacă, în aplicarea art. 1528 din Noul Cod civil raportat la art. 33 din Legea nr. 165/2013, este prematură sau nu cererea persoanei îndreptățite adresată instanței ulterior intrării în vigoare a Legii nr. 165/2013, dar anterior împlinirii termenelor instituite prin art. 33 din această lege, prin care se solicită obligarea unității deținătoare să soluționeze notificarea la împlinirea termenelor instituite prin art. 33 alin. (1) din Legea nr. 165/2013 (obligația de a face) ?”

§1. Prezentarea litigiului în care a fost formulată sesizarea pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile

§1.1. Potrivit actului de sesizare, reprezentat de încheierea din 11 noiembrie 2014 pronunțată de Curtea de Apel București – Secția a IV-a Civilă, prin cererea înregistrată la data de 26 noiembrie 2013, reclamantele L.M.A. și S.L. au chemat în judecată pârâtul mun. București, solicitând instanței să dispună admiterea notificării având ca obiect acordarea de măsuri compensatorii pentru un imobil (teren și construcție) situat în București, obligarea pârâtului să emită decizia de admitere a notificării, în termen de 30 de zile de la expirarea termenului de 36 de luni prevăzut de art. 33 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 165/2013 și să trimită, pe cale administrativă, în termen de 30 de zile, de la emiterea deciziei, dosarul către Secretariatul Comisiei Naționale pentru Compensarea Imobilelor.

În drept, cererea a fost întemeiată pe dispozițiile Legii nr. 10/2001, republicată, ale Legii nr. 247/2005 și Legii nr. 165/2013.

§1.1.1. Prin sentința din 23 aprilie 2014, Tribunalul București – Secția a-III-a Civilă a admis în parte cererea formulată și a obligat pârâtul să emită în favoarea reclamantelor și cu respectarea termenelor instituite de Legea nr. 165/2013 dispoziție motivată cu propunere de acordare a măsurilor compensatorii prin puncte, conform art. 16 din Legea nr. 165/2013, pentru imobilul care a format obiectul notificării.

Prima instanță a apreciat că reclamantele au făcut dovada trecerii abuzive în proprietatea statului, a imobilului care formează obiect al notificării și a faptului că sunt succesoarele persoanei de la care imobilul a fost preluat abuziv, având astfel calitatea de persoane îndreptățite la măsurile reparatorii prevăzute de Legea nr. 10/2001.

Tribunalul s-a raportat și la prevederile Legii nr. 165/2013 conform căroră, acest act normativ se aplică și cererilor formulate și depuse, în termenul legal, la unitățile investite de lege și nesoluționate până la data intrării în vigoare a acestei legi.

§1.1.2. Împotriva acestei sentințe a declarat apel pârâtul. Prin motivele de apel, acesta a invocat excepția prematurității cererii de chemare în judecată în raport de dispozițiile art. 33 alin. (1) din Legea nr. 165/2013 care au instituit, pentru soluționarea notificării, noi termene, altele decât cele stabilite prin art. 25 alin. (1) din Legea nr. 10/2001, republicată.

§1.1.3. Curtea de Apel București – Secția a-IV-a Civilă, investită cu soluționarea apelului, a formulat sesizarea pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile, arătând că în practica instanțelor nu există un punct de vedere unitar în chestiunile de drept enunțate.

În acest sens, este indicată o hotărâre judecătorească prin care Tribunalul București – Secția a-IV-a Civilă a respins o cerere de chemare în judecată similară, ca fiind prematură, față de împrejurarea că la data introducerii cererii, termenul prevăzut art. 33 alin. (1) din Legea nr. 165/2014 nu era împlinit.

§1.1.4. Opinia acestei instanțe de trimitere, exprimată prin încheierea de sesizare din 11 noiembrie 2014, este în sensul că aceste cereri sunt premature formulate.

În motivarea acestei opinii, se arată că potrivit art. 26 din Legea nr. 10/2001, republicată, persoana îndreptățită poate formula contestație împotriva soluției de respingere a notificării sau a cererii de acordare a unei anumite măsuri reparatorii, pronunțată de entitatea deținătoare.

În condițiile acestui text legal, dreptul la acțiune al persoanei îndreptățite se naște la momentul finalizării procedurii extrajudiciare prin emiterea de către entitatea deținătoare a propriei soluții.

Atâta timp cât este reglementată o procedură prealabilă, extrajudiciară, de soluționare a notificării, aceasta trebuie urmată, procedura judiciară fiind reglementată de etapa a doua a Legii nr. 10/2001, fără să poată suplini sau înlocui procedura administrativă anterioară.

Instanța de trimitere a făcut referire și la decizia în interesul legii nr. XX/2007 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție – Secțiile Unite prin care s-a stabilit că,

în cazul în care unitatea deținătoare sau entitatea investită cu soluționarea notificării nu respectă obligația instituită prin art. 25 și art. 26 din Legea nr. 10/2001, de a se pronunța asupra cererii de restituire în natură ori să acorde persoanei îndreptățite, în compensare, alte bunuri sau servicii ori să propună acordarea de despăgubiri în termen de 60 de zile de la înregistrarea notificării sau, după caz, de la data depunerii actelor doveditoare, se impune ca instanța investită să evoce fondul și să constate, pe baza materialului probator administrat, dacă este sau nu întemeiată cererea de restituire în natură.

S-a arătat că trebuie avută în vedere și decizia nr. 88/2014 pronunțată de Curtea Constituțională prin care s-a stabilit că dispozițiile art. 4 teza a-II-a din Legea nr. 165/2013 sunt constituționale în măsura în care termenele prevăzute de art. 33 din aceeași lege nu se aplică și cauzelor în materia restituirii imobilelor preluate abuziv, aflate pe rolul instanțelor de judecată la data intrării în vigoare a legii, respectiv 20 mai 2013.

Curtea de Apel București – Secția a IV-a Civilă observă și că dispozițiile art. 33 din Legea nr. 165/2013 au fost declarate constituționale, în măsura în care termenele instituite de art. 33 sunt aplicate doar proceselor ulterioare intrării în vigoare a legii cum este și situația din cauza în care a fost formulată sesizarea.

Din perspectiva compatibilității cu exigențele art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, s-a arătat că, potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, dreptul de acces la instanță nu este absolut, fiind compatibil cu limitări implicite și că statele dispun în această materie de o anumită marjă de apreciere.

Accesul la justiție este asigurat, întrucât persoana îndreptățită are posibilitatea de a supune controlului judecătoresc toate deciziile ce se iau în cadrul procedurii Legii nr. 10/2001, inclusiv refuzul persoanei juridice de a emite decizia de soluționare a notificării.

Totodată, în ceea ce privește faptul că Legea nr. 165/2013, adoptată la o distanță de 12 ani de la intrarea în vigoare a Legii nr. 10/2001, modifică termenele inițiale de soluționare a notificărilor, Curtea de Apel București a observat că actul normativ incident în cauză a fost adoptat în urma hotărârii pronunțate de instanța europeană în cauza *Maria Atanasiu c/a România*, că forma în vigoare, incluzând și

termenele prevăzute de art. 33 este rezultatul unui control direct din partea Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, fiind validată implicit conformitatea sa cu dispozițiile Convenției Europene a Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale.

În ceea ce privește cererea având ca obiect aducerea la îndeplinire a obligației de a face, constând în obligarea unității deținatoare de a soluționa notificarea, instanța de trimitere apreciază că și această cerere este prematură, întrucât obligația în discuție devine scadentă la termenele instituite de art. 33 din Legea nr. 165/2013, astfel că instanța de judecată nu poate sancționa neexecutarea acestor obligații anterior îndeplinirii termenelor.

S-a considerat că nu este de conceput o cerere „preventivă” întrucât cererea de chemare în judecată nu poate avea ca temei decât încălcări actuale, deja săvârșite, a unor obligații scadente, astfel cum confirmă redactarea art. 1528 din Noul Cod civil.

§1.2. Prin încheierea din 2 decembrie 2014 pronunțată de Curtea de Apel București – Secția a-III-a Civilă și pentru cauze cu minori și de familie, instanța supremă a fost sesizată în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru „interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 4, art. 33 și art. 35 din Legea nr. 165/2013, în privința cererilor introduse după intrarea în vigoare a acestui act normativ.”

Sesizarea formează obiectul dosarului nr. 174/1/2015 înregistrat la Înalta Curte de Casație și Justiție, conexat la dosarul nr. 17/1/2017/HP/C.

§1.2.1 În această cauză, prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului București, ulterior intrării în vigoare a Legii nr. 165/2013, reclamantul C.I.D. a solicitat în contradictoriu cu pârâtul municipiul București să se constate că este persoană îndreptățită la restituirea în natură a unui imobil situat în mun. București, să fie soluționate notificările formulate în temeiul Legii nr. 10/2001 de autorii săi și să se dispună restituirea în natură a acestui imobil.

În drept, cererea de chemare în judecată a fost întemeiată pe dispozițiile art. 26 alin. (3) din Legea nr. 10/2001, republicată, decizia nr. XX/2007 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție – Secțiile Unite, art. 1, art. 4 și art. 35 alin. (5) din Legea nr. 165/2013.

§1.2.2. Prin întâmpinare, pârâtul a invocat excepția prematurității cererii de chemare în judecată, față de intrarea în vigoare a Legii nr. 165/2013, arătând că în raport de prevederile art. 4 și art. 33 din acest act normativ, nu s-a născut dreptul persoanelor care se consideră îndreptățite la măsuri reparatorii, de a sesiza instanța de judecată.

§1.2.3. Prin răspunsul la întâmpinare, reclamantul a arătat că a investit instanța cu o cerere prin care a solicitat să se constate, în raport de dispozițiile art. 25 alin. (1) din Legea nr. 10/2001, refuzul nejustificat al pârâtului de a răspunde la notificările formulate de autorii săi, să se dispună restituirea în natură a bunului, în raport de dispozițiile obligatorii ale deciziei nr. XX/2007 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție – Secțiunile Unite, decizie față de care instanța este competentă să soluționeze acțiunea persoanei îndreptățite împotriva refuzului nejustificat al unității deținătoare de a răspunde la notificările părții interesate.

Legea nr. 165/2013 nu cenzurează acest drept al instanței instituit prin decizia în interesul legii care, potrivit dispozițiilor art. 517 alin. (4) din Noul Cod de procedură civilă, este obligatorie, de la data publicării sale în Monitorul Oficial al României.

Așadar, reclamantul a considerat că nu sunt aplicabile dispozițiile Legii nr. 165/2013, atâta timp cât nu a solicitat prin cererea de chemare în judecată obligarea pârâtului la emiterea unei dispoziții de restituire în natură a imobilului care a format obiect al notificării.

§1.2.4. Prin sentința civilă din 13 februarie 2014, Tribunalul București – Secția a-III-a Civilă a admis excepția prematurității și a respins cererea de chemare în judecată, ca prematur formulată.

Prima instanță a reținut că prin Legea nr. 165/2013 s-a acordat pârâtului un termen pentru soluționarea notificării, termen care la data introducerii cererii de chemare în judecată nu se împlinise, dreptul reclamantului de a se adresa tribunalului pentru cenzurarea refuzului pârâtului de a soluționa cererea fiind afectat de un termen legal suspensiv.

În acest sens, instanța a avut în vedere și prevederile art. 4 din Legea nr. 165/2013, arătând că, după intrarea în vigoare a acestui act normativ, reclamantul se află în situația de a fi îndeplinit un act de procedură care nesocotește termenul prohibitiv

instituit de art. 33 în favoarea pârâtului, conduită care transformă actul într-unul prematur.

Pe de altă parte, după expirarea termenului legal prevăzut de art. 33 alin. (1) și (2) din Legea nr. 165/2013, reclamantul poate sesiza instanța în condițiile art. 35 alin. (2) și (3) din această lege, având în vedere și considerentele deciziei nr. XX/2007 a Înaltei Curți de Casație și Justiție – Secțiunile Unite. Astfel, numai după expirarea termenului de 36 de luni (aplicabil în cauză), dacă entitatea investită nu emite decizia, persoana care se consideră îndreptățită poate sesiza tribunalul în termen de 6 luni de la expirarea acestui termen prevăzut pentru soluționarea notificărilor, caz în care tribunalul se pronunță asupra existenței și întinderii dreptului de proprietate și dispune restituirea în natură sau acordarea de măsuri reparatorii în condițiile Legii nr. 165/2013.

§1.2.5. Investită prin apelul declarat de reclamant, Curtea de Apel București – Secția a-III-a Civilă și pentru cauze cu minori și de familie a dispus sesizarea instanței supreme în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile.

În opinia instanței de trimitere din această cauză, termenele prevăzute de art. 33 din Legea nr. 165/2013 nu împiedică pronunțarea unei soluții pe fondul cererii de restituire sau de acordare a măsurilor reparatorii.

Potrivit considerentelor din încheierea de sesizare, la data introducerii cererii de chemare în judecată, sub imperiul Legii nr. 10/2001, era născut, ca urmare a refuzului nejustificat al persoanei notificate de a răspunde la notificare, un drept al reclamantului de a se adresa instanței de judecată, pentru ca aceasta să soluționeze pe fond notificarea.

Această posibilitate este recunoscută cu putere obligatorie, conform art. 330⁷ din Codul de procedură civilă, prin deciziile nr. IX/2006 și nr. XX/2007 pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție – Secțiunile Unite.

În raționamentul dezvoltat, instanța de trimitere face referire și la regulile de drept tranzitoriu stabilit prin art. 6 din Noul Cod civil și Legea nr. 71/2011 de punere în aplicare a Legii nr. 287/2009.

Astfel, se arată că potrivit art. 6 alin. (2) din Noul Cod civil și art. 3 din Legea nr. 71/2011, actele și faptele juridice încheiate ori, după caz, săvârșite sau produse înainte de intrarea în vigoare a legii noi nu pot genera alte efecte decât cele prevăzute de legea

în vigoare la data încheierii sau, după caz, a săvârșirii ori producerii lor. Așadar, actele sau faptele trecute (*facta praeterita*) nu pot genera decât efectele juridice prevăzute de legea în vigoare la momentul încheierii ori, după caz, al săvârșirii sau producerii lor, fie că este vorba despre efectele juridice produse înainte de intrarea în vigoare a legii noi – ceea ce se admitea și în trecut, ca regulă impusă de principiul neretroactivității legii – fie că este vorba despre efecte produse după intrarea în vigoare a legii noi, ceea ce constituie un element de noutate și, totodată, o infirmare legislativă a teoriei adoptate anterior, potrivit căreia, în baza principiului aplicării imediate a legii noi, legea nouă se aplică, în principiu, și efectelor viitoare ale situațiilor juridice anterior născute sau modificate.

În același sens se arată că art. 6 alin. (5) din Noul Cod civil și art. 5 alin. (1) din Legea nr.71/2011 consacră ideea că legea nouă se aplică doar actelor, faptelor și situațiilor juridice viitoare, încheiate, respectiv produse sau săvârșite în viitor, cu precizarea că noțiunea de „*situație juridică*” nu semnifică (și) „*efectele viitoare ale situațiilor juridice trecute*”, astfel cum se admitea în vechea teorie a aplicării imediate a legii civile noi.

Cu alte cuvinte, în privința efectelor viitoare ale situațiilor juridice (acte, fapte) trecute, Codul civil din 2009 a preferat, ca regulă, soluția ultraactivității legii în vigoare la data nașterii situației juridice.

Pe cale de consecință, ar exista retroactivitate ori de câte ori legea nouă atașează de un fapt (act) trecut o altă consecință juridică decât cea prevăzută de legea veche, fie și numai pentru viitor și aceasta indiferent dacă legea nouă adaugă un efect juridic nou (o sancțiune nouă), neprevăzut de legea în vigoare la data ivirii situației juridice (încheierea actului, săvârșirea faptului, etc.), modifică un efect juridic al respectivului act sau fapt, atașând consecințe juridice diferite de cele instituite de legea veche ori suprimă, în tot sau parte, efecte juridice ale actului/faptului, fie și numai pentru viitor, atașând astfel, consecințe diferite (mai „*reduce*”) decât cele instituite de legea veche.

Singurele materii în care legiuitorul s-a îndepărtat de la principiile menționate sunt cele enunțate de art. 6 alin. (6) din Noul Cod civil și art. 5 alin. (2) din Legea nr. 71/2011 care stabilesc că dispozițiile legii noi sunt de asemenea aplicabile și efectelor

viitoare ale situațiilor juridice născute anterior intrării în vigoare a acesteia, derivate din starea și capacitatea persoanelor, din căsătorie, filiație, adopție și obligația legală de întreținere, din raporturile de proprietate, inclusiv regimul general al bunurilor și din raporturile de vecinătate, dacă aceste situații juridice subzistă după intrarea în vigoare a legii noi. În aceste materii, aplicarea imediată a legii noi constituie o exigență impusă de egalitatea dintre cetățeni, ca și de nevoia de previziune și uniformitate a raporturilor juridice în conținutul cărora intră drepturi reale. Este vorba, ca o notă comună, despre situațiile juridice legale, extracontractuale, în cadrul cărora necesitatea protejării unei previziuni legitime a părților, fie nu există, fie are un caracter mai atenuat, ea cedând în orice caz față de exigențele aplicării imediate și unitare a legii civile noi.

Aplicând aceste considerații de principiu la situația de drept din cauză, instanța de trimitere a constatat că la expirarea termenului prevăzut de art. 25 din Legea nr. 10/2001 (de 60 de zile de la înregistrarea notificării sau, după caz, de la data depunerii actelor doveditoare, potrivit art. 23 din același act normativ) s-a născut dreptul persoanei notificate de a solicita instanței de judecată examinarea pe fond a acesteia. Acest drept câștigat instantaneu de notificator, corelativ obligației entității notificate care intră în conținutul răspunderii civile, de a se supune hotărârii instanței, fără să mai emită o dispoziție, cu titlu de sancțiune, nu poate fi înlăturat prin nicio dispoziție legală ulterioară.

Concluzia contrară ar însemna că Legea nr. 165/2013 ar reglementa în sensul negării (suprimării) dreptului notificatorului de a se adresa instanței la expirarea termenelor sus-menționate, efecte pe care situația juridică (în concret, faptul juridic) constând în nesoluționarea notificării le-a produs înainte de intrarea sa în vigoare și deci ar fi retroactivă, ceea ce nu poate fi admis, întrucât contravine art. 6 alin. (2) din Noul Cod civil.

În opinia instanței de trimitere din această cauză, acest raționament este menit să releve caracterul retroactiv al Legii nr. 165/2013 în ipoteza punctuală, în care persoana ce se consideră îndreptățită ar fi obstrucționată în demersul său legal de a obține o soluționare pe fond a notificării, prin aplicarea dispozițiilor art. 33 din Legea nr. 165/2013, în condițiile în care termenul fixat de legiuitor pentru soluționarea notificării în etapa administrativă a expirat anterior instituirii noilor termene prevăzute de acest text.

Din această perspectivă, Curtea de Apel București a adăugat faptul că termenele instituite de prevederile art. 33 din Legea nr. 165/2013 au caracterul unor termene suplimentare care vin în completarea celui inițial, de 60 de zile, prevăzut de art. 25 din Legea nr. 10/2001 și finalitatea evidentă a unei astfel de reglementări constă în aceea de a acorda o perioadă de extensie entităților investite potrivit legii cu soluționarea notificărilor de a proceda în acest sens, într-un cadru de legalitate, fără ca prin aceasta să se răpească persoanelor îndreptățite accesul la instanță pentru a obține soluționarea pretențiilor lor la restituirea (în natură sau prin echivalent) a proprietăților imobiliare de care au fost în mod abuziv deposedate.

Necesitatea instituirii unor astfel de termene suplimentare a fost reclamată de deficiențele de ordin funcțional și structural ale procedurilor reparatorii create prin legea specială care au avut ca principală cauză încărcătura deosebită a unităților deținătoare care a depășit posibilitățile lor reale de a le procesa în condiții de regularitate. Semnificația acestor termene nu poate fi alta decât aceea a fixării unei limite temporale maxime, în cadrul căreia entitățile investite de lege cu soluționarea notificărilor să-și îndeplinească aceste atribuții, în vederea finalizării procesului de acordare a măsurilor reparatorii pentru imobilele preluate abuziv în perioada regimului comunist.

Pe cale de consecință, instanța de trimitere a apreciat că nu există nici un argument juridic pentru a considera că termenele instituite de art. 33 din Legea nr. 165/2013 ar putea constitui o prelungire viabilă, din punct de vedere legal, a termenului inițial pentru rezolvarea cererilor de retrocedare, în condițiile în care acestea au fost instituite ulterior expirării termenului de 60 de zile, moment de la care dreptul persoanei îndreptățite de a obține soluționarea notificării constituie un drept câștigat, teză confirmată și de statuările instanței supreme prin decizia în interesul legii nr. XX/2007.

Exercitarea acestui drept câștigat nu poate fi temporizată prin adoptarea unor noi termene, de natura celor instituite prin art. 33 din Legea nr. 165/2013, fără ca prin aceasta să nu fi afectat grav dreptul foștilor proprietari (sau al succesorilor acestora) de a li se soluționa într-un termen rezonabil notificările formulate cu 12 ani în urmă.

Totodată, instanța de trimitere a reținut și că dispozițiile art. 33 din Legea nr. 165/2013 – act normativ adoptat în executarea obligațiilor ce decurg din hotărârea pilot pronunțată la 12 octombrie 2010 de Curtea de la Strasbourg, în cauza *Atanasiu c/a*

României – interpretat teleologic - nu fac decât să reitereze obligația entităților investite de lege de a soluționa într-un termen rezonabil cererile formulate potrivit Legii nr. 10/2001, fixându-se anumite limite de timp maxime, ca măsură adoptată de Statul Român în îndeplinirea obligațiilor asumate prin Convenția Europeană a Drepturilor Omului. De aceea, acest text de lege nu poate fi interpretat în defavoarea persoanelor ale căror drepturi Curtea Europeană a Drepturilor Omului a dispus să fie protejate prin măsuri interne.

§2. Examenul condițiilor de admisibilitate a ambelor sesizări în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în dosarele conexe

Apreciez că în cauză sunt îndeplinite condițiile de admisibilitate prevăzute de art. 519 din Codul de procedură civilă referitoare la admisibilitatea sesizărilor, întrucât:

§2.1. Ambele sesizări au fost formulate de complete ale unei curți de apel investite cu soluționarea cauzelor în ultimă instanță.

Față de temeiurile de drept invocate prin cererile de chemare în judecată, introduse după intrarea în vigoare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, se observă că aceste cauze sunt de competența curții de apel, ca instanță de apel, hotărârea pronunțată fiind definitivă, potrivit art. 96 pct. 2, art. 466 alin. (1) și art. 643 alin. (1) pct. 4 din Codul de procedură civilă raportat la prevederile art. 26 alin. (3) din Legea nr. 10/2001, republicată, modificată și completată cu aplicarea art. 7 alin. (2) din Legea nr. 76/2012 și art. 35 alin. (4) din Legea nr. 165/2013.

§2.2. De lămurirea acestor chestiuni de drept depinde soluționarea pe fond a cauzelor cu care Curtea de Apel București a fost investită ca instanță de apel.

Astfel, înțelesul sintagmei „*de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei*” a fost deja explicat în jurisprudența instanței supreme, arătându-se că aceasta impune cu necesitate legătura strânsă dintre chestiunea de drept ce face obiectul sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție și obiectul acțiunii civile, deoarece numai analizând pretenția concretă dedusă judecății, instanțele realizează o judecată pe fond a cauzei. Admisibilitatea sesizării, indiferent dacă privește o normă de drept material

sau o normă de drept procedural este condiționată de împrejurarea ca interpretarea pe care o va da instanța supremă să producă consecințe juridice de natură să determine o soluționare pe fond a cauzei. Deci, în principiu, este admisibil ca și problemele de drept procesual să facă obiectul sesizării în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, atunci când rezolvarea de principiu determină soluționarea în fond a cauzei^[1].

Aplicând aceste repere de principiu în privința prezentelor sesizări, se observă că, în ambele cauze, instanțele de trimitere urmează să analizeze excepției prematurității cererii de chemare în judecată invocată în prima cauză, prin motivele de apel formulate de pârât, ca excepție procesuală de fond, peremptorie și absolută iar, în cea de-a doua cauză, această analiză urmează a fi realizată de curtea de apel în cadrul controlului judiciar de legalitate a hotărârii primei instanțe, dedus prin apelul declarat de reclamant.

În aceste condiții, excepția de prematuritate, vizând condițiile de exercitare a dreptului material la acțiune se află într-o strânsă legătură cu dreptul subiectiv, dedus judecății, întrucât privește acel element al dreptului subiectiv ce constă în posibilitatea de a recurge, în caz de nevoie, la forța de constrângere a statului^[2].

De altfel, prin rezultatul admiterii sale, această excepție de fond se apropie de apărarea de fond^[3], în timp ce respingerea acestei excepții permite instanței examinarea fondului dreptului la care se referă pretenția formulată prin cererea de chemare în judecată care, în cauzele analizate constă în pronunțarea asupra existenței și întinderii dreptului de proprietate, precum și asupra restituirii în natură sau, după caz, acordarea măsurilor reparatorii în condițiile Legii nr. 165/2013.

§2.3. Chestiunea de drept este nouă

În jurisprudența instanței supreme asupra acestei condiții de admisibilitate, s-a stabilit că noutatea unei chestiuni de drept poate fi generată nu numai de o reglementare nou intrată în vigoare, ci și de una veche, cu condiția ca instanța să fie chemată să se pronunțe asupra respectivei probleme de drept pentru prima dată^[4], ori ca aplicarea acelei norme să fi devenit actuală ulterior, cel puțin din perspectiva unui reviriment al practicii administrative sau judiciare^[5].

În examinarea acestei condiții de admisibilitate, instanța supremă a pornit de la funcția mecanismului hotărârii prealabile, aceea de prevenire a producerii practicii judiciare neunitare, aceasta îndeplinind, prin excelență, rolul de control *a priori*, ceea ce îl diferențiază de mecanismul recursului în interesul legii, având menirea de a înlătura o practică judiciară neunitară, deja intervenită în rândul instanțelor judecătorești, cu rol de control *a posteriori*^[6].

Aplicând aceste repere, se observă următoarele:

§2.3.1. Prima sesizare pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare vizează interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 26 alin. (3) din Legea nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate abuziv în perioada 6 martie 1945 – 22 decembrie 1989, republicată, modificată și completată.

Aceste dispoziții nu sunt recente în dreptul intern pozitiv.

Mai mult, ele au format obiect al interpretării prin două decizii în interesul legii^[7].

Din perspectiva chestiunilor de drept sesizate de instanțele de trimitere, prezintă relevanță juridică statuările din decizia nr. XX din 19 martie 2007 prin care Secțiunile Unite ale instanței supreme au stabilit, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 26 alin. (3) din Legea nr. 10/2001, că instanțele de judecată sunt competente să soluționeze pe fond nu numai contestația formulată împotriva deciziei/dispoziției de respingere a cererilor prin care s-a solicitat restituirea în natură a imobilelor preluate abuziv, ci și acțiunea persoanei îndreptățite în cazul refuzului nejustificat al entității deținătoare, de a răspunde la notificarea părții interesate.

Readucerea în actualitate a acestei norme este determinată de intrarea în vigoare a Legii nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România, în scopul construirii unui mecanism judiciar articulat, pe baza coroborării art. 26 alin. (3) din Legea nr. 10/2001, republicată, astfel cum a fost interpretat prin decizia nr. XX/2007 a Înaltei Curți de Casație și Justiție – Secțiunile Unite, cu prevederile art. 4, art. 33 și art. 35 din Legea nr. 165/2013.

§2.3.2. Ambele sesizări vizează interpretarea unor dispoziții din Legea nr. 165/2013, act normativ intrat în vigoare relativ recent^[8].

Dispozițiile art. 4 și art. 33 din Legea nr. 165/2013 au format obiectul deciziei interpretative nr. 88 din 27 februarie 2014 prin care Curtea Constituțională, admitând excepția de neconstituționalitate, a constatat că dispozițiile art. 4 teza a II-a din Legea nr. 165/2013 sunt constituționale în măsura în care termenele prevăzute de art. 33 din această lege nu se aplică și cauzelor în materia restituirii imobilelor preluate abuziv, aflate pe rolul instanțelor la data intrării în vigoare a legii^[9].

Însă, problema de drept asupra căreia, în prezent, instanța supremă este chemată să se pronunțe vizează aplicarea acestor dispoziții legale în cazul cererilor de chemare în judecată introduse după intrarea în vigoare a Legii nr. 165/2013, aspect ce conferă, de asemenea, noutate chestiunii sesizate.

§2.3.3. Cea de-a doua întrebare formulată prin încheierea din 11 noiembrie 2014 a Curții de Apel București – Secția a-IV-a Civilă vizează interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 1528 din Noul Cod civil în referire la executarea silită în natură a obligațiilor de a face.

Instituția juridică reglementată prin această normă nu are o noutate absolută, ea regăsindu-se și în reglementarea anterioară (art. 1077 din Codul civil din anul 1864 și art. 580² – 580³ din fostul Cod de procedură civilă).

Noutatea chestiunii de drept sesizate prin această întrebare rezultă din coroborarea dispozițiilor indicate, cuprinse în Noul Cod civil, cu prevederile art. 33 din Legea nr. 165/2013.

Din această perspectivă, consider că prezintă interes pentru dezbateră teoretică a problemei de drept, semnificația juridică ce poate fi conferită termenelor instituite prin dispozițiile art. 33 din Legea nr. 165/2013 și consecutiv, efectele pe care aceste termene le produc în privința exercitării dreptului persoanelor îndreptățite, de a sesiza instanțele de judecată, în vederea pronunțării unor hotărâri prin care, urmare constatării refuzului nejustificat al entităților investite de a soluționa notificările, să se stabilească existența și întinderea dreptului de proprietate și să se dispună restituirea sau, după caz, acordarea de măsuri reparatorii în condițiile Legii nr. 165/2013.

Pe de altă parte, din modul de formulare a întrebării, raportat și la obiectul cererii de chemare în judecată cu care instanța a fost investită în cauza în care s-a formulat această sesizare^[10], rezultă că problema de drept asupra căreia instanța supremă ar

urma să se pronunțe privește prematuritatea unei cereri prin care persoana îndreptățită, ulterior intrării în vigoare a Legii nr. 165/2013, dar anterior împlinirii termenelor prevăzute de art. 33 din această lege, solicită obligarea unității deținatoare să soluționeze notificarea la împlinirea termenelor instituite prin art. 33 din Legea nr. 165/2013.

Această întrebare tinde să strămute sfera de analiză pe tărâmul „*acțiunilor preventive*”, astfel cum sunt în prezent reglementate prin art. 34 alin. (3) din Codul de procedură civilă, deși acest aspect este exclus de instanța de trimitere din această cauză, întrucât, în mod evident, nu poate constitui o chestiune de drept ce ar putea fi soluționată în procedura prevăzută de art. 519 – 521 Codul de procedură civilă^[11], de vreme ce, prin ipoteză, sesizarea pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile nu poate privi decât chestiuni de drept, iar nu chestiuni de fapt.

Consider că răspunsul la această întrebare nu poate fi dissociat de cel pe care instanța supremă ar urma să îl dea cu privire la prima întrebare formulată de Curtea de Apel București – Secția a-IV-a Civilă, prin încheierea din 11 noiembrie 2014 și la întrebarea formulată de Curtea de Apel București – Secția a-III-a Civilă, prin încheierea din 2 decembrie 2014.

În consecință, cererea prin care se solicită obligarea entității notificate să emită decizia/dispoziția privind restituirea imobilului ori să propună acordarea măsurilor reparatorii prin echivalent la expirarea termenelor prevăzute de art. 33 alin. (1) din Legea nr. 165/2013 este accesorie cererii principale prin care se solicită stabilirea existenței și întinderii dreptului de proprietate și se dispune restituirea în natură sau, după caz, acordarea măsurilor reparatorii.

În virtutea raportului de accesorialitate astfel creat ca efect al dispozițiilor art. 30 alin. (4) din Codul de procedură civilă, stabilirea prematurității sau nu a cererii principale prin care se solicită soluționarea, de către instanța judecătorească, a fondului notificării, determină și soluția asupra cererii accesorii ce are ca obiect obligarea entității notificate, de a emite decizia/dispoziția de restituire în natură sau cu propunere de măsuri reparatorii prin echivalent, la expirarea termenelor prevăzute de art. 33 din Legea nr. 165/2013.

Pe de altă parte, formularea unei astfel de cereri, cu o existență de sine-stătătoare, ar pune în discuție însuși interesul de a acționa, câtă vreme, la data introducerii cererii de chemare în judecată, dreptul persoanei îndreptățite la soluționarea notificării în procedura administrativă, în cadrul termenelor instituite prin art. 33 alin. (1) din Legea nr. 165/2013 nu a fost încălcat, termenele nefiind împlinite.

§2.4. Asupra acestei chestiuni de drept Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat

Astfel cum am arătat în precedent^[12], chiar dacă asupra interpretării și aplicării dispozițiilor art. 26 alin. (3) din Legea nr. 10/2001, republicată, Înalta Curte de Casație și Justiție – Secțiile Unite a statuat prin decizia nr. XX/2007, chestiunile de drept sesizate în prezent privesc cauze în care se pune problema aplicării acestei decizii în noul context legislativ, determinat de intrarea în vigoare a Legii nr. 165/2013.

Aceasta implică o analiză asupra efectelor pe care precedenta decizie în interesul legii le produce în actuala configurare normativă, dată de prevederile art. 35 din Legea nr. 165/2013, atunci când, în procesele începute după data de 20 mai 2013, se ridică problema aplicării acestei decizii.

Pe de altă parte, probleme de drept rezultate din aplicarea unor dispoziții din Legea nr. 165/2013 în cauzele aflate pe rolul instanțelor, raportat la dispozițiile Legii nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945 – 22 decembrie 1989, republicată, cu modificările și completările ulterioare și ale Legii nr. 247/2005 privind reforma în domeniul proprietății și justiției, precum și unele măsuri adiacente, cu modificările și completările ulterioare au format obiect al unei sesizări formulate de Curtea de Apel Iași (dosarul nr. 6/1/2014/HP/C).

Prin decizia nr. 8/2014 din 7 iulie 2014 a Înaltei Curți de Casație și Justiție sesizarea a fost respinsă, ca inadmisibilă, reținându-se că, față de data începerii procesului în acea cauză, dispozițiile Codului de procedură civilă ce reglementează incidentul procedural constând în dezlegarea unor chestiuni de drept nu erau incidente^[13].

§2.5. Chestiunile de drept sesizate în prezentele cauze nu fac obiectul unui recurs în interesul legii

De asemenea, la nivelul Secției Judiciare – Serviciul Judiciar Civil din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție **nu se verifică practica judiciară în aceste probleme de drept, în vederea promovării unui eventual recurs în interesul legii.**

§3. Punctul de vedere teoretic exprimat asupra problemelor de drept sesizate este în sensul că; *„În interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 26 alin. (3) din Legea nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate abuziv în perioada 6 martie 1945 – 22 decembrie 1989, republicată, modificată și completată raportate la dispozițiile art. 4 teza I, art. 33 alin. (1) și (2), art. 35 alin. (2) și (3) din Legea nr. 165/2013 privind unele măsuri pentru finalizarea procesului de restituire în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist și la art. 1528 din Noul Cod civil, sunt premature formulate cererile de chemare în judecată, introduse după intrarea în vigoare a Legii nr. 165/2013 prin care, anterior împlinirii termenelor prevăzute de art. 33 alin. (1) din acest act normativ, persoanele care se consideră îndreptățite solicită instanțelor de judecată să se pronunțe asupra existenței și întinderii dreptului de proprietate și asupra restituirii în natură sau, după caz, acordarea de măsuri reparatorii în echivalent. Consecutiv, este prematură și cererea accesorie privind obligarea entităților investite la emiterea deciziilor/dispozițiilor prin care să dispună restituirea în natură a imobilului sau să propună acordarea măsurilor reparatorii în echivalent, la împlinirea termenelor prevăzute de art. 33 alin. (1) din Legea nr. 165/2013”,* pentru următoarele considerente:

§3.1. Potrivit dispozițiilor art. 25 alin. (1) din Legea nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945 – 22 decembrie 1989, republicată, modificată și completată [fost art. 23 alin. (1) din Legea nr. 10/2001, anterior republicării], în termen de 60 de zile de la înregistrarea notificării sau, după caz, de la data depunerii actelor doveditoare potrivit art. 23 din același act normativ (fost art. 22 din lege, în redactarea anterioară republicării), unitatea deținătoare era obligată să

se pronunțe prin decizie sau, după caz, prin dispoziție motivată, asupra cererii de restituire în natură.

În același termen, de 60 de zile, entitatea investită cu soluționarea notificării era obligată ca, prin decizie sau dispoziție motivată, să acorde persoanei îndreptățite, în compensare, alte bunuri sau servicii ori să propună acordarea de despăgubiri în condițiile legii speciale privind regimul de stabilire și plată a despăgubirilor aferente imobilelor preluate în mod abuziv, în situațiile în care măsura compensatorie nu era posibilă sau aceasta nu era acceptată [art. 26 alin. (1) din Legea nr. 10/2001, republicată – corespunzător art. 24 alin. (1) din acest act normativ în redactarea anterioară republicării].

§3.2. Întrucât în practica administrativă, acest termen nu a fost respectat, a apărut necesitatea identificării mecanismelor juridice prin care, pornindu-se de la spiritul reglementărilor, de la plenitudinea de jurisdicție a instanțelor judecătorești, nelimitată în această materie prin vreo dispoziție legală, precum și față de necesitatea respectării principiului soluționării cauzelor într-un termen rezonabil, consacrat de art. 6§1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, să fie cenzurat refuzul nejustificat al entităților notificate de a soluționa cererile persoanelor îndreptățite.

Acest mecanism a fost creat, pentru început, pe cale jurisprudențială iar, validitatea practicii judiciare care, în urma echivalării lipsei răspunsului unității deținătoare, respectiv al entității investite cu soluționarea notificării, cu refuzul restituirii, a stabilit că instanțele de judecată sunt competente să soluționeze pe fond și acțiunile împotriva acestui refuz a fost confirmată, conferindu-i-se un caracter obligatoriu, pentru viitor, prin decizia nr. XX din 19 martie 2007 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție – Secțiunile Unite^[14].

Așadar, în temeiul dispozițiilor art. 26 alin. (1) și (3) din Legea nr. 10/2001, republicată, astfel cum au fost interpretate prin această decizie în interesul legii, în patrimoniul persoanelor îndreptățite s-a născut un drept la acțiune, constând în posibilitatea sesizării instanțelor de judecată pentru ca, în urma constatării refuzului nejustificat al entităților investite, de a soluționa notificările în termenul legal, să statueze asupra fondului cererii.

Indiferent dacă acest drept la acțiune era sau nu atașat unui drept subiectiv ce intră în sfera de aplicare a art. 1 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenție^[15], în forma sa incipientă era pur și simplu, neafectat de vreo condiție sau termen, singurul element de configurare fiind cel de potestativitate, ceea ce presupunea doar simpla voință a părți interesate de a acționa și manifestarea acestei voințe în forma prevăzută de lege, prin cererea de chemare în judecată^[16].

§3.3. Întrucât în cauza pilot *Maria Atanasiu și alții c/a România*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, pe baza jurisprudenței sale anterioare, a sancționat lipsa de eficiență a sistemului de restituire a bunurilor preluate în perioada regimului comunist, impunând Statului Român implementarea urgentă a unor proceduri simplificate și eficiente, întemeiate pe măsuri legislative și pe o practică judiciară și administrativă coerente care să poată menține un just echilibru între diferitele interese ale părților, a fost adoptată Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România^[17].

Potrivit art. 4 din Legea nr. 165/2013, dispozițiile acestei legi se aplică cererilor formulate și depuse, în termen legal, la entitățile învestite de lege, nesoluționate până la data intrării în vigoare a prezentei legi, cauzelor în materia restituirii imobilelor preluate abuziv, aflate pe rolul instanțelor, precum și cauzelor aflate pe rolul Curții Europene a Drepturilor Omului suspendate în temeiul Hotărârii – pilot din 12 octombrie 2010, pronunțată în cauza *Maria Atanasiu și alții împotriva României*, la data intrării sale în vigoare.

Pentru urgentarea și finalizarea procesului de restituire în natură sau prin echivalent, prin dispozițiile art. 33 alin. (1) din Legea nr. 165/2013 s-au instituit termene stricte în care entitățile învestite au obligația de a soluționa cererile formulate potrivit Legii nr. 10/2001, republicată, cu modificările și completările ulterioare, înregistrate și nesoluționate până la data intrării sale în vigoare și de a emite decizie de admitere sau de respingere a acestora, astfel:

a) un termen de 12 luni, pentru entitățile învestite de lege care mai aveau de soluționat un număr de până la 2500 de cereri;

- b) un termen de 24 de luni, pentru entitățile investite de lege care mai aveau de soluționat un număr cuprins între 2500 și 5000 de cereri;
- c) un termen de 36 luni, pentru entitățile investite de lege care mai aveau de soluționat peste 5000 de cereri^[18].

Potrivit art. 33 alin. (2) din Legea nr. 165/2013, aceste termene curg de la data de 1 ianuarie 2014.

Plecând de la practica judiciară anterioară, prin art. 35 alin. (2) și (3) din Legea nr. 165/2013 s-a realizat o consacrare legislativă a dreptului persoanei care se consideră îndreptățită de a se adresa secției civile a tribunalului în a cărei circumscripție se află sediul entității investite de lege, în cazul în care aceasta refuză să emită decizia în termenele prevăzute de ar. 33 din lege^[19].

Termenul pentru introducerea unei asemenea acțiuni este de 6 luni de la expirarea termenului prevăzut de art. 33 din lege.

Instanța investită cu această acțiune se pronunță asupra existenței și întinderii dreptului de proprietate și dispune restituirea în natură, sau, după caz, acordarea de măsuri reparatorii în condițiile Legii nr. 165/2013.

§3.3.1. Prevederile art. 4 și art. 33 din Legea nr. 165/2013 au format obiect al controlului de constituționalitate.

Prin decizia interpretativă nr. 88 din 27 februarie 2014, Curtea Constituțională, admitând excepția de neconstituționalitate, a constatat că dispozițiile art. 4 teza a II-a din Legea nr. 165/2013 sunt constituționale în măsura în care termenele prevăzute de art. 33 din aceeași lege se aplică și cauzelor în materia restituirii imobilelor preluate abuziv, aflate pe rolul instanțelor la data intrării în vigoare a legii^[20].

În privința dispozițiilor art. 33 din Legea nr. 165/2013, criticate în raport de prevederile art. 16 alin. (1) din Constituție, Curtea Constituțională, raportându-se și la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, a respins excepțiile de neconstituționalitate, reținând, în esență, că aceste termene au ca scop eficientizarea procedurilor administrative și, în final, respectarea drepturilor tuturor persoanelor interesate, prezentând în același timp un scop legitim. În cadrul controlului efectuat, instanța de contencios constituțional a stabilit și că acestea sunt termene pe care legiuitorul și le-a asumat și trebuie să le respecte, fără a interveni pentru amânarea

aplicării lor, pentru că, în acest fel, s-ar goli de conținut dreptul consacrat de norma criticată și s-ar anula însuși scopul legii. Totodată, Curtea a constatat existența unui raport rezonabil de proporționalitate între scopul urmărit și mijloacele utilizate pentru atingerea acestuia, raportându-se în acest sens, la expunerea de motive a acestei legi^[21].

§3.3.2. Măsurile de ordin legislativ, instituite de legiuitorul național prin Legea nr. 165/2013 au constituit și obiect al examinării din partea instanței de contencios european al drepturilor omului.

În cauza *Preda și alții c/a România*, Curtea de la Strasbourg a observat că această lege nu a abrogat actele normative anterioare în materie de restituire a proprietăților preluate abuziv în perioada regimului comunist; ea le-a completat și, sub anumite aspecte, le-a modificat^[22].

Totodată, Curtea a subliniat că legea fixează termene precise pentru fiecare etapă administrativă și prevede posibilitatea unui control jurisdicțional care permite instanțelor să verifice nu numai legalitatea deciziilor administrative, ci și să se subroge autorităților administrative prin pronunțarea, dacă este cazul, a unei decizii de restituire a bunului sau de acordare a unor compensații^[23].

Ținând seama de toate aceste împrejurări și având în vedere marja de apreciere a Statului Român și garanțiile aferente prin instituirea unor reguli clare și previzibile, însoțite de termene imperative și de un control judiciar efectiv, Curtea a considerat că Legea nr. 165/2013 oferă, în principiu, un cadru accesibil și efectiv pentru soluționarea cererilor^[24].

Pe de altă parte, în privința termenelor fixate de Legea nr. 165/2013 pentru procedurile administrative la care se pot adăuga și eventualele proceduri judiciare, instanța de contencios european a observat că soluționarea definitivă a pretențiilor ar putea cuprinde mai mulți ani. În opinia Curții, o atare situație excepțională este inerentă complexității factuale și juridice vizând restituirea proprietăților preluate abuziv, a mecanismului conceput în urmă cu mai mult de 16 ani care a cunoscut numeroase modificări legislative, astfel încât aceste termene nu au fost considerate, în sine, ca ridicând o problemă de eficacitate a reformei și nu au fost considerate, la prima vedere, contrare drepturilor garantate de Convenție, în special dreptului garantat de art. 6§1, în

cea ce privește durata rezonabilă a procedurii. Ca atare, în acest punct al analizei, dată fiind intrarea recentă în vigoare a Legii nr. 165/2013, Curtea a considerat că nu există niciun motiv pentru a concluziona în sensul ineficacității acestor măsuri legislative^[25].

Deși cererile din această cauză au fost înregistrate pe rolul Curții înainte de intrarea în vigoare a Legii nr. 165/2013, prin această hotărâre s-a considerat că circumstanțele din speță justifică o excepție de la principiul general potrivit căruia, în momentul introducerii plângerii, Curtea examinează dacă este îndeplinită condiția epuizării căilor de atac interne și, observând că Legea nr. 165/2013 se înscrie într-o logică ce are ca scop oferirea posibilității autorităților române competente de a redresa încălcările constatate în cauza *Maria Atanasiu*, unele plângeri privitoare la art. 1 din Primul Protocol adițional la Convenție au fost respinse, prin aplicarea art. 35§1, 3 și 4 din Convenție^[26].

Ulterior, pe baza raționamentului dezvoltat în cauza *Preda c/a România*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a pronunțat decizii de inadmisibilitate în cauzele *Constantin Rotescu ș.a. c/a România*^[27], *Anca Marina Teodoru c/a România*^[28], *Rodica Eugenia Diaconescu c/a România*^[29].

Recent în cauza *Oranka Pall c/a România*, Curtea, statuând în sensul inadmisibilității plângerii cu privire la încălcarea dreptului la respectarea bunurilor, a considerat că nu poate disocia procedura care îi este reclamată, de ansamblul demersurilor antamate, precum cel din cauză. Curtea a subliniat că legile succesive sub imperiul cărora au fost întreprinse demersurile reclamantei fac parte dintr-un ansamblu legislativ, conceput de Statul Român pentru a oferi soluții la problema imobilelor naționalizate și a considerat că respingerea acțiunii reclamantei, de către instanțele naționale, prin aplicarea excepției de inadmisibilitate nu a adus atingere substanței dreptului de acces la o instanță și nu a instituit, pentru partea interesată, restrângeri disproporționate^[30].

§3.4. Pornind de la aceste repere, urmează a se observa care sunt efectele Legii nr. 165/2013, îndeosebi a prevederilor art. 4 și art. 33 din acest act normativ asupra dreptului la acțiune, în cazul cererilor de chemare în judecată formulate după intrarea în vigoare a acestui act normativ, cereri prin care persoanele îndreptățite, anterior expirării

termenelor prevăzute de art. 33 alin. (1) lit. a) – c) din lege solicită instanțelor pronunțarea unor hotărâri judecătorești cu privire la fondul notificării, prin statuarea asupra existenței și întinderii dreptului de proprietate și dispunerea în sensul restituirii în natură sau după caz, asupra acordării măsurilor reparatorii prin echivalent.

§3.4.1. Astfel cum am arătat în precedent^[31], dreptul la acțiune ce formează obiect de analiză, în starea sa inițială, era pur și simplu, nefiind afectat de vreun termen sau condiție suspensivă, astfel încât, cel puțin după publicarea deciziei nr. XX/2007 pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție – Secțiunile Unite, persoanele îndreptățite ale căror notificări nu au fost soluționate în termenul prevăzut de art. 25 alin. (1) din Legea nr. 10/2001, republicată, puteau chema în judecată entitatea investită, fără vreo limită de timp sau vreo altă condiție în ceea ce privește exercitarea dreptului la acțiune, pentru a obține o statuare, din partea instanței, asupra fondului cererii de restituire.

§3.4.2. În actuala configurare normativă, dreptul la acțiune analizat este supus unor limitări legale, astfel cum rezultă din art. 35 alin. (2) din Legea nr. 165/2013, ce constau în:

- a) expirarea termenelor prevăzute de art. 33 alin. (1) lit. a) – c) din acest act normativ;
- b) instituirea unui termen de prescripție de 6 luni care începe să curgă de la data expirării termenelor legale, în care entitatea investită, corespunzător ipotezelor prevăzute de art. 33 alin. (1) lit. a) – c) din Legea nr. 165/2013, trebuia să emită decizia/dispoziția.

Prima condiție care interesează sub aspectul problemei de drept deduse judecății instanței supreme are semnificația juridică a instituirii unor termene legale suspensive, ce grevează dreptul la acțiune în sens material care, în cauzele analizate, constă în posibilitatea titularului de a obține, prin hotărâre judecătorească, executarea în natură a obligației de a face al cărei debitor este entitatea investită.

Aceste termene legale suspensive, prevăzute de art. 33 alin. (1) lit. a) – c) din Legea nr. 165/2013 în favoarea debitorului obligației (entitatea investită) au efectul prevăzut de art. 1412 alin. (1) și art. 1414 din Codul civil, constând în întârzierea exercitării dreptului^[32].

În plan procesual, termenul suspensiv, afectând caracterul actual al dreptului material la acțiune, determină prematuritatea acțiunii în realizare, această lipsă putând fi invocată prin intermediul excepției de prematuritate, excepție de fond, peremptorie și absolută^[33].

§3.4.3. Din perspectiva problemelor de drept din cea de-a doua întrebare preliminară, formulată prin încheierea din 2 decembrie 2014 pronunțată de Curtea de Apel București – Secția a-III-a Civilă și pentru cauze cu minori și de familie care pune în discuție problema aplicării dispozițiilor art. 33 din Legea nr. 165/2013 în privința efectelor viitoare ale dreptului la acțiune născut anterior intrării sale în vigoare, consider că analiza teoretică ar trebui să aibă în vedere momentul introducerii cererii de chemare în judecată, act procedural prin care acțiunea civilă se obiectivează, declanșând procesul, de vreme ce actualitatea dreptului vizează exercițiul acțiunii civile ^[34].

De altfel, așa cum s-a arătat și în doctrină, „*Ceea ce se analizează în cadrul condițiilor de exercitare a acțiunilor civile nu sunt cerințele dreptului subiectiv (respectiv dacă dreptul există și pretenția este fondată), ci cerințele de exercitare a dreptului subiectiv, respectiv dacă dreptul la acțiune în sens material este actual. (...) Dacă dreptul la acțiune în sens material nu este actual, urmează a se sancționa prin invocarea prematurității acțiunii*”^[35].

Aceeași linie de gândire a fost adoptată și de Curtea Constituțională care a arătat că „*prematuritatea unei acțiuni în justiție impune o analiză a condițiilor în care procedura judiciară trebuia demarată, condiții care sunt impuse de legea în vigoare la momentul introducerii cererii de chemare în judecată (...). Prematuritatea nu poate rezulta dintr-o normă procesuală civilă posteroară introducerii cererii de chemare în judecată*”^[36].

Prin urmare condițiile de exercitare a dreptului la acțiune din perspectiva condiției actualității acestui drept urmează a fi examinate în raport de legea în vigoare la data formulării cererii de chemare în judecată, act de procedură ce exprimă manifestarea de voință a celui interesat în a-și valorifica pretenția și determină punerea în mișcare a acțiunii civile^[37].

§3.4.4. Această soluție este valabilă nu numai atunci când petitul principal îmbracă forma unei acțiuni în realizare, ci și atunci când este formulat ca o acțiune în constatare, deși, de principiu, în literatura de specialitate, s-a acceptat teza

admisibilității acțiunilor în constatarea unui drept afectat de termen sau condiție suspensivă, pornindu-se de la ideea că, în acest caz, soluția instanței privește dreptul în starea în care se află^[38].

Astfel, potrivit art. 35 teza a-II-a din Codul de procedură civilă, cererea în constatarea existenței sau inexistenței unui drept nu poate fi primită dacă partea **poate cere realizarea dreptului pe orice altă cale prevăzută de lege**.

Acest text, consfințind caracterul subsidiar al acțiunii în constatare, față de căile de realizare a dreptului și statuând în sensul priorității realizării dreptului, exprimă preferința legiuitorului pentru aceasta din urmă, în scopul înlăturării, în mod definitiv, a neînțelegerilor cu privire la dreptul respectiv și, numai în măsura în care acest lucru nu este posibil, permite introducerea unei cereri în constatare^[39].

Consider că, față de formularea cuprinzătoare a normei „*orice cale prevăzută de lege*”, căile pentru realizarea dreptului includ și procedurile administrative inițiate în fața entităților investite potrivit Legii nr. 10/2001, prin formularea cererii de restituire în natură sau acordare a măsurilor reparatorii în echivalent^[40].

Și pentru această ipoteză, chiar dacă vizează admisibilitatea acțiunii în revendicare, este aplicabil cu titlu de argumentare *a fortiori* și *ad similibus*, raționamentul dezvoltat de Secțiunile Unite ale instanței supreme în decizia nr. 33 din 9 iunie 2008 prin care s-a statuat în sensul potrivit căruia concursul dintre legea specială și legea generală se rezolvă în favoarea legii speciale, conform *principiului specialia generalibus derogant*, chiar dacă acesta nu este prevăzut expres în legea specială^[41].

În acest caz, admiterea excepției inadmisibilității acțiunii în constatare, în ipoteza în care această excepție ar fi invocată simultan cu excepția prematurității, prin aplicarea dispozițiilor art. 248 alin. (2) din Codul de procedură civilă, face inutilă analiza excepției de prematuritate.

§3.4.5. În referire la cererea accesorie prin care se solicită obligarea entității investite ca, la împlinirea termenului prevăzut de art. 33 alin. (1) din Legea nr. 165/2013, să emită decizie /dispoziție de restituire în natură sau de acordare a măsurilor reparatorii în echivalent, astfel cum am arătat în secțiunea dedicată analizei admisibilității sesizărilor pentru dezlegarea chestiunilor de drept^[42], soluția ce ar urma

să fie dată asupra acestei cereri depinde de soluția asupra cererii principale, întrucât această cerere nu poate avea un caracter de sine-stătător.

În măsura în care, ipotetic, s-ar concepe o atare situație, acțiunea apare ca fiind lipsită de interes, de vreme ce nu este contestat sau negat dreptul reclamantului de a-i fi soluționată, în termenele prevăzute de art. 33 alin. (1) din Legea nr. 165/2013, cererea înregistrată la entitatea investită.

Prin urmare, această cerere nu poate exista decât ca o cerere accesorie. Așadar, respingerea cererii principale, fie ca prematur formulată, fie ca inadmisibilă (atunci când acesta se concretizează într-o acțiune în constatare) determină, prin efectul prorogării legale de competență, respingerea cererii accesorii, potrivit art. 30 alin. (4) și art. 123 alin. (1) din Codul de procedură civilă.

§3.5. Consider că prin adoptarea acestor soluții nu se aduce atingere dreptului de acces la o instanță, ci doar se temporizează exercitarea dreptului la acțiune până la împlinirea termenelor prevăzute de art. 33 alin. (1) lit. a) – c) din Legea nr. 165/2013, atunci când entitatea investită nu soluționează cererea în cadrul acestor termene.

În aceste situații, titularul dreptului la acțiune va putea formula acțiunea prevăzută de art. 35 alin. (2) din Legea nr. 165/2013, fără a i se putea opune excepția autorității de lucru judecat a hotărârii pronunțate în primul proces^[43], de vreme ce nu au existat dezbateri asupra fondului dreptului subiectiv care, în situațiile analizate, constă în stabilirea existenței și întinderii dreptului de proprietate, în restituirea bunului sau acordarea măsurilor reparatorii în condițiile acestei legi.

Aceste soluții nu afectează dreptul de acces la instanță în substanța sa, ci constituie expresia unor limitări ale acestui drept, implicit admise și validate în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, prezentată anterior.

*

* *

Pentru aceste motive, în temeiul art. 519 și art. 521 din Codul de procedură civilă, consider că sesizările formulate de Curtea de Apel București sunt admisibile, urmând ca instanța supremă să pronunțe o hotărâre prealabilă pentru dezlegarea acestor chestiuni de drept.

**PROCUROR GENERAL,
Tiberiu Mihail NIȚU**

^[1] Înalta Curte de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, decizia nr. 1 din 18 noiembrie 2013, publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 43 din 20 ianuarie 2014, decizia nr. 2 din 17 februarie 2014 pronunțată în dosarul nr. 3/1/2013/HP, publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 257 din 9 aprilie 2014, decizia nr. 10 din 20 octombrie 2014 pronunțată în dosarul nr. 11/1/2014/HP/C, publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 832 din 14 noiembrie 2014;

^[2] A. Vasile- „*Excepțiile procesuale în Noul Cod de procedură civilă*”, Editura Hamangiu, București, 2013, n. 11, p. 14; M. Tăbărcă – comentariu asupra art. 245 din Noul Cod de procedură civilă în „*Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*”, vol. I, Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 642; V. Dănăilă – comentariu art. 245 din Noul Cod de procedură civilă în „*Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole*”, vol. I, Editura Hamangiu, București, 2013, p. 549; I. Leș – comentariu art. 246 din „*Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole*”, Editura C.H. Beck, București, 2013, n. 7, p. 386 și n. 9, p. 387; Al. Suciu – „*Excepțiile procesuale în Noul Cod de procedură civilă*”, Editura Universul Juridic, București, 2012, p. 32; V. Lozneau – „*Excepțiile de fond în procesul civil*”, Editura Lumina Lex, București, 2003, p. 130;

^[3] I. Deleanu – „*Tratat de procedură civilă*”, vol. I, Ediție revăzută, completată și actualizată, Universul Juridic, București 2013, p. 284; M. Tăbărcă – „*Excepțiile procesuale în procesul civil*”, Ediția a-II-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2006, p. 59;

^[4] Înalta Curte de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, decizia nr. 6/2014 din 23 iunie 2014, pronunțată în dosarul nr. 4/1/2014/HP/C, publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 691 din 22 septembrie 2014; decizia nr. 5 din 23 iunie 2014 pronunțată în dosarul nr. 3/1/2014/HP/C, publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 686 din 19 septembrie 2014;

^[5] Înalta Curte de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, decizia nr. 1 din 12 februarie 2014, pronunțată în dosarul nr. 2/1/2013/HP, publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 260 din 9 aprilie 2014; decizia nr. 9/2014 pronunțată în dosarul nr. 10/1/2014/HP/C, Monitorul Oficial nr. 866 din 27 noiembrie 2014;

^[6] Înalta Curte de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, decizia nr. 1 din 12 februarie 2014, precit.; decizia nr. 2/2014 din 17 februarie 2014, pronunțată în dosarul nr. 3/1/2013/HP, publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 257 din 9 aprilie 2014; decizia nr. 3/2014 din 14 aprilie 2014, pronunțată în dosarul nr. 1/1/HP/C și decizia nr. 4/2014 din 14 aprilie 2014 pronunțată în dosarul nr. 2/1/HP/C, publicate în Monitorul Oficial, partea I, nr. 437 din 16 iunie 2014;

^[7] Înalta Curte de Casație și Justiție – Secțiile Unite, decizia nr. IX din 20 martie 2006, publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 653 din 28 iulie 2006; decizia nr. XX din 19 martie 2007, publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 764 din 12 noiembrie 2007;

^[8] Legea nr. 165 din 17 aprilie 2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist din România a fost publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 278 din 17 mai 2013 și a intrat în vigoare potrivit art. 78 din Constituție la data de 20 mai 2013;

^[9] Publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 281 din 16 aprilie 2014;

^[10] *Supra §1.1.*;

^[11] Astfel, pe de o parte, se observă că, în aplicarea normei indicate care oferă instanței posibilitatea de a încuviința înainte de împlinirea termenului și alte cereri pentru executarea la termen a unor obligații civile ori de câte ori se va constata că acestea pot preîntâmpina o pagubă iminentă pe care reclamantul ar încerca-o dacă ar aștepta împlinirea termenului, judecătorul are o mare putere de apreciere asupra circumstanțelor ce pot justifica admiterea unor asemenea cereri (I. Leș – „*Noul Cod de procedură civilă. Comentarii pe articole*”, precit., n. 4, p. 62 – comentariu art. 34);

^[12] *Supra §2.3.1*

^[13] Publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 723 din 2 octombrie 2014;

^[14] Publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 764 din 12 noiembrie 2007;

^[15] Diferențele de nuanță dezvoltate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în jurisprudența sa în cauzele împotriva României, îndeosebi în cauza pilot *Maria Atanasiu* și delimitările efectuate între noțiunile de „*bun actual*”, „*speranță legitimă*” și „*creanță condițională*” au fost indicate în decizia nr. 27 din 14 noiembrie 2011 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție – Completul competent să judece recursul în interesul legii, publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 120 din 17 februarie 2012.

În același sens, recursul în interesul legii nr. 17980/7287/III-5/2010 din 13 septembrie 2011, soluționat prin decizia citată;

^[16] În doctrină, s-a arătat că dreptul la acțiune aparține categoriei drepturilor potestative, a „*drepturilor mijloace*”, semnificând puterea prin care titularul unui asemenea drept poate influența situații juridice preexistente – modificându-le, stingându-le sau transformându-le în noi situații juridice – printr-o activitate proprie unilaterală, respectiv prin introducerea unei cereri de chemare în judecată, implicând pentru cel chemat în judecată raporturi de dependență procesuală de la care nu se poate sustrage (I. Deleanu – „*Tratat de procedură civilă*”, vol. I, precit., n. 49, p. 262);

În același sens, s-a arătat: „*Ca drept subiectiv autonom, distinct de dreptul subiectiv material, accesul instanțelor, adică acțiunea e un drept: un drept derivat, un drept potestativ care reunește în cuprinsul său un fascicul de prerogative procesuale*” (M. Nicolae – „*Prescripția extinctivă*”, Teză de doctorat, Editura Rosetti, București, 2004, p. 93 – 94);

^[17] E. Marin – „*Unele considerații cu privire la Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România*”, în colecție „*In Honorem Corneliu Bîrsan*”, Editura Hamangiu, București, 2013, p. 192 – 194;

^[18] Necesitatea unor termene diferite de soluționare s-a datorat numărului diferit de cereri nesoluționate, până la momentul întocmirii proiectului legislativ, de la nivelul diverselor entități investite de lege cu soluționarea acestora. Termenele au fost apreciate de Guvernul României ca rezonabile, având în vedere că termenul de 36 de luni este aplicabil exclusiv în situații excepționale și anume: Comisiei pentru aplicarea Legii nr. 10/2001 din cadrul mun. București (Expunere de motive la proiectul de Lege privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în

natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate abuziv în perioada regimului comunist din România - http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck.proiect?idp=13186);

^[19] E. Marin, op. cit, p. 206;

^[20] Prin considerentele formulate, instanța de contencios constituțional a reținut, cu titlu prealabil, că prematuritatea unei acțiuni se transpune într-o condiționare a exercițiului dreptului la acțiune sub aspect suspensiv sau într-o afectare a dreptului procesual de un termen cu caracter suspensiv. Așadar, prematuritatea unei acțiuni în justiție impune o analiză a condițiilor în care procedura judiciară trebuia demarată, **condiții care sunt prevăzute de legea, în vigoare la momentul introducerii cererii de chemare în judecată** (...). Prematuritatea nu poate rezulta dintr-o normă procesual civilă ulterioară introducerii cererii de chemare în judecată. În consecință, Curtea a constatat că prematuritatea nu poate rezulta dintr-o normă procesual civilă ulterioară introducerii cererii de chemare în judecată. Prin aceeași decizie, instanța de contencios constituțional a observat că la momentul introducerii cererilor de chemare în judecată, **moment anterior intrării în vigoare a Legii nr. 165/2013**, persoanele îndreptățite aveau un drept subiectiv actual care, din punct de vedere procedural, nu era grevat decât de obligația respectării termenului de 60 de zile prevăzut de art. 25 alin. (1) din Legea nr. 10/2001, astfel încât dispozițiile art. 4 coroborate cu cele ale art. 33 din Legea nr. 165/2013 din care rezultă că dispozițiile care instituie noile termene de soluționare a cererilor formulate potrivit Legii nr. 10/2001 se aplică și cauzelor în materia restituirii imobilelor preluate abuziv, aflate pe rolul instanțelor, nu fac decât să stabilească o condiție de exercitare a accesului la justiție care, la momentul introducerii cererii de chemare în judecată nu exista. Cu alte cuvinte, o atare ipoteză nu ține seama de faptul că cererea de chemare în judecată trebuie să respecte condițiile de formă și de fond care sunt reglementate de actele normative în vigoare de la momentul introducerii ei. Prin urmare, nu se recunosc efectele consumate ale raporturilor juridice născute în temeiul Legii nr. 10/2001 în privința condițiilor de exercitare a dreptului la acțiune. În consecință, Curtea Constituțională a constatat că dispozițiile art. 4 teza a II-a care pot fi interpretate în sensul că art. 33 din Legea nr. 165/2013 se aplică „cauzelor în materia restituirii imobilelor preluate abuziv, aflate pe rolul instanțelor”, conferă noilor norme procedurale efecte retroactive, ceea ce contravine art. 15 alin. (2) din Constituție și că efectul juridic al soluțiilor pronunțate de instanțele judecătorești, în sensul respingerii acestor acțiuni ca „*devenite premature*” constituie o încălcare a liberului acces la justiție (decizia nr. 88 din 27 februarie 2014, publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 281 din 16 aprilie 2014);

^[21] Curtea Constituțională, decizia nr. 95 din 27 februarie 2014, publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 322 din 5 mai 2014; decizia nr. 179 din 1 aprilie 2014, publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 409 din 3 iunie 2014; decizia nr. 305 din 5 iunie 2014, publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 511 din 9 iulie 2014; decizia nr. 328 din 12 iunie 2014, publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 540 din 21 iulie 2014, §40 – 44; decizia nr. 393 din 3 iulie 2014, publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 598 din 11 august 2014, §21 – 24;

^[22] Hotărâre din 29 aprilie 2014, cererea nr. 9584/02, §119;

^[23] *Idem*, §121;

^[24] *Idem* § 129;

^[25] *Idem*, § 131, 132;

^[26] *Idem*, § 134, 142;

^[27] Decizie din 13 mai 2014, cererea nr. 6524/03;

^[28] Decizie din 24 iunie 2014, cererea nr. 45329/08;

^[29] Decizie din 2 septembrie 2014, cererea nr. 35680/06;

^[30] Decizie din 9 decembrie 2014, cererea nr. 1990/04, § 24 – 26;

^[31] *Supra* §3.2.;

^[32] Bineînțeles că acest efect va opera doar însoțit de condiția ca entitatea investită să nu soluționeze cererea în termenul prevăzut de art. 33 alin. (1) lit. a) – c) din Legea nr. 165/2013, corespunzător ipotezelor acestui text prin raportare la numărul cererilor înregistrate;

^[33] A. Vasile, op. cit, n. 403, p. 316 – 317, n. 404, p. 317 – 318, n. 405, p. 318; V. M. Ciobanu – comentariu art. 34 din Codul de procedură civilă, în „*Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*”, precit., n. 2, p. 120; D. N. Theohari – comentariu art. 32 din Codul de procedură civilă în „*Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole*.” Vol. I, ed. Hamangiu, București, 2013, p. 91; Al. Suciuc – „*Excepțiile procesuale în Noul Cod de procedură civilă*”, Universul Juridic, București, 2012, p. 152; M. Tăbărcă – „*Drept procesual civil. Teoria generală*”, vol. I, Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 223 – 225; M. Tăbărcă – „*Excepțiile procesuale în procesul civil*”, Ediția a II-a, precit., p. 174 – 178; R. Dumitru, op. cit., n. 220, p. 155 – 156;

^[34] V. M. Ciobanu – „*Considerații privind acțiunea civilă și dreptul la acțiune*” în Revista Română de Drept Privat nr. 3/2010 - Restitutio, p. 17;

^[35] Al. Suciuc, op. cit., p. 150 – 151;

^[36] Curtea Constituțională, decizia nr. 88 din 27 februarie 2014, precit., §42;

^[37] V. M. Ciobanu – „*Tratat teoretic și practic de procedură civilă*”, vol. II, Editura Național, București, 1997, p. 24; Al. Suciu, op. cit., p. 154; M. Tăbărcă – „*Excepțiile procesuale în procesul civil*”, precit., p. 179.

O derogare de la această regulă a fost acceptată de o parte a doctrinei. Dezbaterile contradictorii au vizat un alt aspect, cel al momentului la care se analizează cerința actualității dreptului, fiind puse în opoziție momentul sesizării instanței și momentul soluționării excepției de prematuritate, nicidecum problema drepturilor la acțiune născute pure și simple care, la momentul exercitării lor pe calea acțiunii în justiție sunt afectate, prin voința legiuitorului, de un termen suspensiv.

Mutatis mutandis, această problemă s-ar pune doar în cazul în care, până la invocarea excepției de prematuritate, s-au împlinit termenele legale prevăzute de art. 33 alin. (1) din Legea nr. 165/2013, de regulă, cel mai scurt, de 12 luni care s-a împlinit, potrivit art. 33 alin. (2) din această lege, la 1 ianuarie 2015, o parte a doctrinei considerând că, deși dreptul trebuie să îndeplinească toate cerințele de validitate la momentul sesizării instanței, dacă până la invocarea excepției, termenul sau condiția s-au împlinit, excepția nu mai poate fi admisă, întrucât ar fi excesiv de formal ca acțiunea să fie respinsă într-un moment în care dreptul a devenit actual, numai pentru că la data sesizării instanței această cerință fusese eludată (M. Tăbărcă – „*Excepțiile procesuale în procesul civil*”, p. 179; V. M. Ciobanu – comentariu art. 34 din Codul de procedură civilă în „*Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*”, precit., n. 4, p. 21).

Pentru opinia contrară, potrivit căreia și în această ipoteză particulară dreptul la acțiune trebuie raportat la momentul sesizării instanței și nu la momentul soluționării excepției, întrucât ar însemna să acceptăm că există o perioadă în care deși o acțiune ce nu îndeplinește condițiile de exercitare, produce efecte în fața instanței (Al. Suciu, op. cit., p., 154);

^[38] Al. Suciu, op. cit., p. 153; I. Mișuță – „*Probleme privind acțiunea în constatare*” în *Justiția Nouă* nr. 3/1962, p. 29 și urm.;

^[39] V. M. Ciobanu – comentariu art. 35 din Noul Cod de procedură civilă în „*Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*”, precit., n. 3, p. 123;

^[40] În sens contrar, s-a afirmat că sintagma „*orice altă cale prevăzută de lege*” trebuie citită ca vizând cererile prin care partea și-ar putea realiza dreptul la justiție, iar nu în alt mod, eventual în fața unui organ administrativ (M. Tăbărcă, „*Drept procesual civil. Teoria generală.*”, vol. I, precit., p. 246);

^[41] Publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 108 din 23 februarie 2009

^[42] *Supra* §2.3.3

^[43] M. Tăbărcă – „*Excepțiile...*”, precit., p. 179